ՎԵՐՋ ՏԱՐԻ ԹԻՒ 2808 Կ. ՊՈԼԻՍ — ՈՒՐԲԱԹ 19-1 ՅՈՒՆՈՒԱՐ 1908

Մանզումէի Էֆքեար

ԱԶԱՏԱԿԱՆ ԱՆԿԱԽ ՕՐԳԱՆ

Journal Armenien
MANZOUMÉ-I-EFKIAR
CONSTANTINOPLE

ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԵԱՆ ՈՒՂՂՈՒԱԾ ԳՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ԵՏ ՉԵՆ ՏՐՈՒԻՐ

10 ՓԱՐԱ — ԳԱՅՆԵՐԱԶԱՐԴ «ՄԱՆԶՈՒՄԷ» ԿԸ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԻ ԱՄԷՆ ՕՐ ԱՌԱՒՕՏՈՒՆ — 10 ՓԱՐԱ

Սովեալները Եւ Մեր Բարեգործութիւնը

[illegible] ...զան ձեւերով, մի ամբողջ սերունդ... ...քի ընթացքին մէջ հասցուած են հայ տարրին, մանաւանդ Հայաստանի մէջ։ Առանց այդ հին սիստեմի հիմնական վերացման, առանց ազգայնական խտրութիւն չը ճանաչող եւ ժողովրդական լայն զանգուածների շահերը պաշտպանող նոր ուղղութեան, բարեգործութեան ազդեցութիւնը կը չքանայ։ Ծախսուած գումարները ոչ մի նպատակի չեն հասնիր եթէ նոյնիսկ նպաստները կրկնապատկեն, տասնապատկեն։ Բարեգործների սուած օգնութիւնը այդ պարագային կը նմանի ճեղքուած տակառի, որի մէջ լցուած քրտինքը կը վազի դուրս, կողմնակի ճամբաներով լցնելով կեղեքողի խոկ գրպանները։ Ահա ինչու յափշտակելու չէ օրուայ անցողական հարցերով, մեր աչքը ծակող, մեր ականջները լցնող աղաղակներով։

Հասկանալու է կացութիւնը էապէս, իր բոլոր կողմերով։ Մեր ուշադրութեան, մեր ջանքերու ու մեր ժամանակի մեծագոյն մասը նուիրելու է ընդհանուր դրութեան փոփոխութեան, ամբողջ պետութեան, վերջինիս ամենատառապած հայկական մասի վիճակի բարելաւութեան։

Թողնելով պետութեան վերաբերեալ ընդհանուր հարցերը մի կողմ եւ կանգ առնելով հայկական շրջանների պէտքերի վրայ, անվիճելի է կարծեմ, որ հին վարչութեան ձեռքով բ ա ց ա ռ ի կ ճնշման ենթակայ Հայաստանի վէրքերը կարելի է բուժել միայն նոյնպէս բ ա ց ա ռ ի կ միջոցներով։ Եւ ա՛յդ կատարելու է ն ո ր ռէժիմի վ ա ր չ ո ւ թ ի ւ ն ը ի ր ե ւ ժ ա ռ ա ն գ հինի, ժառանգ՝ որը իրաւունքների հետ միասին բնականօրէն ստանձնում է եւ հինի պարտքերը։

Կառավարութիւնն է որ ազատելու է հայ ժողովուրդը այն ճորտութենէ, որին ենթակայ է Հայը յետամնաց գաւառներում քիւրտ բէգերի ու շէյխերի կողմէ։ Վերջիններս, խրախուսուած կառավարութեան լռութենէ, նոյն իսկ թելադրութենէ, հաստատած են միջնադարեան աւատական կարգեր, կառավարութեան տուրքերէն զատ կը վերցնեն բազմապան ծանր «նուէրներ», տորկական ձրի աշխատանք։

Կառավարութիւնն է որ իր միջոցներով խնամելու է ամէն ինչից զրկուած հարիւր հազարաւոր սովեալներ, տալու է նրանց սերմացու, ապահովելու է լծկանով ու գործիքներով այն տասնեակ հազար հողագործ շէն տները, որ անցեալում իրենց անխոնջ աշխատանքով երկրի շտեմարանները կը լցնէին, իսկ այսօր շնորհիւ կառավարութեան կազմակերպած թալանների՝ զրկուած են զուրկ ամէն ինչէ։

Կառավարութիւնն է որ տասնեակ հազար գաղթականներ դարձնելու է իրենց բնակավայրերը, վերադարձնելով աւերակն յափշտակած տներն ու հողերը։ Զէ՞ որ գաղթականները հեռացան հին ռէժիմի նախադրած հարուածներից ազատուելով, իրենց կամքի հակառակ լաց ու կոծով թողին իրենց քրտինքով ու արիւնով ներկուած վաթանը։ Կառավարութիւնն է որ հարկերից ազատելով ամենատուժած վայրերը, հարկերը թեթեւցնելով մնանկացրուած հայ տարրից, ճանապարհներ շինելով եւ հասարակական այլ աշխատանքներ ձեռնարկելով, հնարաւորութիւն պիտի տայ տնտեսութիւնը վերականգնել այն հայկական շրջաններում, որոնք հին ռէժիմի նենգամիտ քաղաքականութեան շնորհիւ աւերուեցին եւ քայքայուեցին։

Վերջապէս, կառավարութիւնն է որ վերջ է դնելու շարունակուող բռնութիւններին, սպանութիւններին, նա է որ պատժելով յայտնի ոճրագործներին ու սրիկաներին, ապացուցել է տալու որ երկրի մէջ գոյութիւն ունի «կարգ եւ կանոն», որ կամայականութեան եւ բռնութեան հին ռէժիմի տեղ սկսել է իշխել օրէնքը հաւասար բոլորի համար եւ գործ դրուած կտրուկ կերպով ու արդարութեամբ։

Առանց այս փոփոխութիւնների մենք չենք հասնիր դրական հետեւանքների։ Դրանց իրագործման մասին է որ մտածելու են բոլորը, գործադրելու են զանազան միջոցներ, դրա մասին է որ խօսելու, աշխատելու է ամէն օր, ամիսներ, եթէ պահանջէ եւ տարիներ։

Սովեալների, գաղթականների եւ այլ զրկուածների օգնութեան ամենակարճ եւ ամենադիւրին ճամբան սա՛ է.—

I. Առօր հետ միասին բոլորի պարտքն է անշուշտ մինչեւ վերը յիշուած լայն միջոցների գործադրութիւնը, անել ամէն ինչ կեանքերն ազատելու համար այն հազարաւոր թշուառներու, որոնք սովից ու ցրտից կանգնած են այսօր մահուան դրան առաջ։ Անկարելի է ժխտել բարեգործութիւնը այն բազմաթիւ գաղթականներուն ու ամէն ինչէն զուրկ հողագործներուն վերաբերմամբ, որոնք իրենց կամքին հակառակ չեն կարող այսօր ունենալ ո եւ է աշխատանք։

II. Սակայն, այդ բարեգործութիւնը եւ հասարակական օգնութիւնը «բարիքի տեղ չարիք» կը դառնայ եթէ չկատարուի նպատակայարմար կերպով։ Ահա այդ թերի ուղղութիւնն է որ ես կը նկատեմ պատրիարքարանի եւ Նպաստից յանձնաժողովի գործունէութեան մէջ եւ որի մասին օգտակար կը համարիմ ասել մի քանի խօսք։ Ամենէն առաջ նկատելի է մի սարօրինակ բան։ Փողոցով անցնող գթասիրտ բարերարի նման մենք կ'ըղձանք միայն նպաստով, ինչ որ մեր աչքին կը զարնէ, մեր ականջը կը խլացունէ։ Առանց մտածելու որ կան շատ աւելի թշուառներ որոնց մենք անձամբ չենք ճանչնար։ Զէ՞ որ Պոլսոյ հետ համեմատած՝ գաւառներու մէջ թշուառութիւնը եւ կարիքը անհամեմատ աւելի մեծ է՝ տասնապատիկ, բիւրապատիկ է։ Եթէ գաւառներուն մէջ կայ այսօր երեք հարիւր հազար սովեալ ու ծայրայեղ չքաւոր, Պոլսում այդպիսիների թիւը չի կարող անցնել մի քանի հազարներէ։ Պոլսոյ նման մեծ քաղաքին մէջ ազնիւ ու աշխատասէր չքաւորը միշտ էլ կարող է գործ գտնել, հնարաւորութիւն ունի ապաստանիլ համագաւառացիներու մօտ։ Բայց ի՞նչ ընէ Տարօնցին, Կարճկանցին, կամ Աղերդցին ուր բարբարոսական սիստեմը արգաւանդ դաշտերը լցրել է խաշնարածներով եւ զրկել է ամէն տեսակի աշխատանք, ու արդիւնաբերութիւն։ Վերջապէս այս ամէնին աւելացունել նաեւ որ սասը դահեկանով բուն երկրին մէջ մի ընտանիք կ'ապրի, իսկ Պոլսում նոյն գումարը հազիւ կը բաւէ մի անհատի ակներեւ պիտի համարել որ Նպաստից յանձնաժողովը եթէ ոչ իր ամբողջ օգնութեան՝ գէթ նրա 9/10ը ուղղելու է գաւառները։

Տարբերութիւն է դնելու նաեւ վերջիններու մէջ։ Այդպիսնեք, մանաւանդ չքաւոր ամէն տեղ կան։ Օգնութեան կարօտները միայն այսօրուայ յատկանիշներ չեն, ինչպէս կոյրերն ու համրերը, չքաւորները եղել են անցեալում գժբաղդաբար, դեռ երկար ժամանակ կը լինեն ապագայում։ Եւ դա հաւանաբար տեղի կունենայ ոչ միայն յետամնաց եւ աղքատ, այլ եւ կրթուած եւ հարուստ երկրների մէջ։ Կարծեմ որ պատրիարքարանի ու Նպաստից յանձնաժողովի ուշադրութիւնը ա՛յս տարրերը չեն որ գրաւելու են։ Դժբախտութեան այս շրջանում բնական է որ օգնութեան կարօտներ կան բոլոր վայրերում եւ դիմումներ կը լինեն բոլոր անկիւններից։ Մեծ սխալ կը լինէր յամենայն դէպս, եթէ ազգային կեդրոնական վարչութիւնը միայն ղեկավարուէր պատրիարքարան անդացող խնդիրքներով։ Նա ազատելու է պատահական ապաւորութիւններէ, իր գործունէութեան մէջ մտցնելու է «կշռուած գիտակցական ուղղութիւն», որ միակ վայել է «կազմակերպուած հասարակութեան»։ Եւ ատոր համար պէտք է նպաստները բաշխման առնել ամենից առաջ կշռել այլեւայլ շրջաններու կրած տառապանքները, ազգաբնակութեան թիւը, աշխատանքի կեդրոնատեղիներէն հեռու ըլլալը եւայլն։

Հայ արհեստաւորն ու երկրագործը՝ վաճառականն ու մեծատունը բնութեան պատահարներից տուժածներու, սովորական անկեալներու ու որբերու համար չէ որ կուտան այսօր իրենց քրտինքի, խնայողութեան, զարգերու մի մասը։ Նրանք բոլորը իրենց զոհողութիւնները կ'ընեն օգնութեան գալու համար այն տարրերուն ու շրջանակներուն որոնք տուժած են բացառիկ դրութեան շնորհիւ, որոնք հին Ռէժիմին ջանքերով զրկուել են այսօր աշխատանքի միջոցներէ, որոնք հարկադրուած դուրս են քշուած Հայաստանէն, դիտաւորեալ կերպով հեռացուած են հողագործութենէ, Հայը թափառական հրեայ դարձնելու նկատումով։

Հակառակ պարագայում աւելի ճարպիկ, աւելի «գրագէտ» անձեր ինչպէս եւ Պոլսում աւելի հայրենակիցներ ունեցող լալկանները՝ ազգային վարչութեան առաջ կը խեղդեն աւելի կարօտ շրջաններու ձայները, անոնց որոնք աւելի տգէտ են, աւելի մոռցուած, եւ մարդկային արժանապատուութեան գուցէ աւելի գիտակից։

Պատրիարքարանը իր ձեռքի տակ ունի անշուշտ աւելի ճիշտ տեղեկութիւններ, այդուհանդերձ ծանօթ լինելով մի քիչ հայկական շրջաններու կացութեան, ես միշտ կը զարմանամ երբ Տարօնի, Սասնոյ, Աղերդի, Մանազկերտի, Զէյթունի նման հայաբնակ ու տառապած շրջաններու, եթէ չասեմ ամբողջ երկրներու հետ մէջտեղ կը բերւին այլ եւ այլ քաղաքների անունները...։

Դա կազմակերպուած հասարակութեան վայել գիտակցական կշռուած ուղղութիւն չէ, այլ պատահական ապաւորութիւնների ենթակայ բարեգործութիւն։

III. Շատ շատերի՝ եթէ չասենք բոլորի համար անկասկած է այսօր որ մինչեւ օրս Պոլսում բաժանուած հազարաւոր ոսկիները չեն նպաստած ոչ գաղթականների վերադարձին, եւ ոչ էլ ստեղծած են անոնց համար մի հաստատ ու յարատեւ դրութիւն մայրաքաղաքի մէջ։ Հասարակական պարտաճանաչութեան եւ ընդհանրութեան շահերի մասին շատ թերի հասկացողութիւն ունեցող թափառական տանդուխտը, իմանալով որ «ազգից» դրամ է բաշխւում, բնականաբար մի բանի մասին ամենից աւելի հոգ պիտի տանէր, աշխատել ամէն կերպով սրան կամ նրան, ցուցադրել եղած եւ չեղած պատմութիւններ իր թշուառութիւնների մասին, հնարաւորութեան դէպքում խաբել իսկ յանձնաժողովի անդամներին՝ կարելին չափ մեծ գումար «ազգից պոկելու» համար։

Ձեռք գցելով երկնքից իջած ոսկիները, շատերը ծախսած են դա պարապութեան մէջ, ճաշարաններում ու գինետուններում — բնական յոյս ունենալով որ նոյն միջոցաւ նրանք կը շարունակեն ապրել եւ ապագայում, եթէ ոչ այստեղ, գէթ մի այլ վայրում։ Չեմ սխալիր եթէ ասեմ որ այդ տեսակի օգնութիւն հասցնելը ոչ այնչափ օգնած է մայրաքաղաքիս չքաւորների վիճակի բարւոքման, որչափ նպաստած... նրանց վարժել պարապութեան, ընկնել նոյն իսկ անբարոյականութեան գիրկը։ Անշուշտ, գտնուած են նաեւ բարեխիղճներ ու ազնիւներ, որոնք այդ փոքրիկ նպաստով ստեղծած են իրենց համար հաստատուն դիրք քաղաքում, վերադարձած են տարիներով չը տեսած մերձաւորների քով։ Կասկածելի է սակայն որպէս զի վերջիններս թիւը լինի շօշափելի։ Սեփական ոյժերով գործ գտնելը այնքան էլ դժուարին բան չէ։ Իսկ հայրենիք վերադառնալը ներկայումս անմտութիւն է։ Անմտութիւն, որովհետեւ այդ հայրենիքում չը կայ դեռ եւս ապահովութիւն ու հաւասարութիւն, որովհետեւ հողագործութեամբ պարապելու համար չքաւորին պակասում է միջոցներ. լծկան, տուն, հող։ Որովհետեւ օրավարձը աւերուած երկրում 2-3 դահեկան է, իսկ այստեղ՝ կրկնակի ու եռակի։ Այդ պարագաներում հայրենիք վերադարձողը պիտի լինի կա՛մ յիմար կամ հայրենիքին շատ կապուած մէկը, որը իր վառ ըղձամունքին բաւարարութիւն տալուց յետ, նորէն փախչելու է դէպի դուրս։

Այս տխուր ճշմարտութեան եզրափակումը կարող է լինել միայն մէկը— «հիմնական կերպով փոխել նպաստի բաշխման ձեւը»։

Եւ այդ փոփոխութեան էութիւնը պիտի կայանայ նրա մէջ, որ «դրամ տալու տեղ» չքաւորներին ու գաղթականներին «նպաստելու է» աշխատանքով, ստեղծելու է աշխատանք ուր դա չկայ։ Անշուշտ դա դիւրին չէ. յամենայն դէպս բոլշէական ապաւորութիւնների տակ դրամներ բաժնել աւելի բարդ է։ Բայց դա միակ նպատակայարմար ուղին է եւ որովհետեւ նպատակայարմար է, ջանալու է դա իրականացնել ինչ գնով որ լինի։ Քաղաքներում, մանաւանդ Պոլսում ապրող գաղթականները ունին ծանօթներ, համագիւղացիներ, հայրենակիցներ, որոնք չեն մերժել ցոյց տալ աջակցութիւն իրենց հայրենակիցներին։ Աւելի հաստատ հիմքերու վրայ դնելու համար հայրենակիցներից սպասելիք գործը, կարելի է քաղաքում ապրող գիտակից ու զգայուն հասարակութիւնը համախմբել ըստ գաւառների։ «Մշեցիներից», «Բաղէշցիներից», «Վանեցիներից», «Խարբերդցիներից», «Բասմախցիներից» եւ այլ վայրերի բնակիչներից կազմել «հայրենակցական միութիւն»ներ, որոնց նպատակը կը լինի առաջ մղել իրենց հայրենի շրջանի յառաջդիմութիւնը, գործ գտնել պարապներին եւ այլն. անկասկած, այս նպատակներու համար կազմած «հայրենակցական միութիւնները» աւելի հոգ կը տանեին իրենց անգործ հայրենակիցներու մասին, աւելի դիւրին կերպով կը տեղաւորէին իրենց համաերկրացիներին։ Մէկին տան կամ խանութի մէջ տեղաւորելով, միւսին գնելով արհեստանոցում, երրորդին հնարաւորութիւն տալով պարապել ո եւ է թեթեւ գործով, որ չի պահանջում դրամագլուխ, թէկուզ կօշիկ մաքրելով, շագանակներ եփելով փողոցներում։ Բացի այդ, ակներեւ է որ այս միջոցներով օգնութիւնը ստանալը կը գրգռէր օգնողների ու օգտուողների պատասխանատուութիւնը եւ զգալի կերպով կը նուազեցնէր խարդախութիւնները։ Եթէ մի քանի ամիս այս ուղղութեամբ ջանքեր թափուէին, Պոլսում կարելի էր տեղաւորել ոչ թէ հազարաւոր, այլ տասնեակ հազար մարդիկ։ Ինձ կ'առարկեն հաւանաբար որ «Մշեցիներին միութեան» համար անհնարին կը լինի բոլոր անգործ Մշեցիներին տեղաւորելը, մանաւանդ կարճ ժամանակամիջոցի մէջ։ Բայց դրան էլ ճար կայ, եւ այդ տեղ է որ պիտի արտայայտուի կեդրոնական վարչութեան նախաձեռնութիւնը։

Երբ կ'ընդունի մեր առաջարկը եւ Նպաստից Յանձնաժողովը կը դառնայ աշխատանքի յանձնաժողով, նպատակ ունենալով դրամի ու հացի տեղ գործ տալ ցանկացողներին, այդ գործը կը գտնուի... Թողնենք որ գործեր առաջարկւում են շատ վայրերում նոյն իսկ հիմայ Էրէկլի, Իզմիր, Պրուսա, Ռոտոսթօ եւ ապագայում աւելի կ'առաջարկուին։ Բայց եթէ իսկ այդ աշխատանքները չլինէին, Նպաստից Յանձնաժողովը ստեղծելու էր դա։ Երկաթուղիի վրայ կը լինէր դա թէ հողային մեծ կալուածներ վերցնելով, կը պահանջէր նրա յատուկ արհեստանոցներ ստեղծել թէ նպաստել գոյութիւն ունեցող գործարաններին — Էրէկլիի ածխահանքերը ուղարկելով թէ Ատանայի դաշտը — դա այլ խնդիր է։ Եթէ պահանջէր, մայրաքաղաքի ամէն մի թաղային մարմին կարող էր ձեռնարկել այս կամ այն տեսակի աշխատանքի տան հիմնադրութեան, ուր ամէն մի ցանկացող — բնականաբար մի քիչ աւելի նուազ վարձով — կարող էր գտնել իր համար պատուաւոր աշխատանք... Դա միակ օգտակար ու առողջ ուղղութիւնն է որին կարելի է հետեւիլ, եւ դրա համար արժէ հարիւրաւոր նոյն իսկ հազարաւոր ոսկիներ ծախսել։

Եթէ պէտք են, թող ծախսուին այդ դրամները, բայց ծախսուին՝ գաղթականին աշխատանք տալու համար, ծախսուին որպէս զի ձրիակերութեամբ չվարժուելու տեղ մեր ժողովուրդը վերադառնայ իր վաղեմի ուղղութեան, ապրել աշխատելով, ճանաչել իր իրաւունքը, իր պատիւը... Սովեալներն ու անգործները ուրախութեամբ կ'ընդունեն այդ ազնիւ ճամբան, իսկ ով չի համաձայնիլ աշխատիլ, կամ շուկայի գնից մի քիչ պակասով աշխատիլ կ'ապացուցէ միայն որ սովեալ չէ, այլ... բաղդախնդիր մէկը, որի վիճակով ազգը կարող է չհետաքրքրուիլ։ Նոյնը ինչ որ ասի քաղաքների չքաւորների մասին, կրկնելու է նաեւ գաւառների ու գիւղերի նկատմամբ, զուր է օրօրիլ «նահապետական» աղգար բառերով եւ երեւակայել թէ գիւղացիք զգալի կերպով տարբերւում են դրսում թափառող իրենց եղբայրներից։ Աշխատանք տալը գիւղում եւս անհամեմատ աւելի գերադասելի է ձրի կերպով դրամ բաժնելուց։ Բաց ի վերեւում յիշուածներէն, դա կարեւոր է եւ այն պատճառով, որ մեր գիւղացին ամբողջ ձմեռ, տարուայ կէսը անց է կացնում պարապութեան մէջ, քանի որ արհեստ չգիտէ, քանի որ տարուայ այդ եղանակին մէջ գիւղում վարձատրուող աշխատանք չկայ։ Ահա՛ այդ աշխատանքների համար է, որ ծառայեցնելու են գաւառներ ուղարկուող ոսկիները։ Ո եւ է գիւղում դրամը չքաւորներին բաշխելու տեղ, կարելի է նոյն դրամը նոյն շրջանում ծախսել. կտաւ, շուխա գործել տալով, նաւասրահներ, թխեր, երկրագործական այլ պիտոյքներ շինելով, դարբնոցում մեխ ծեծելով, կամ թիթեղագործի մօտ երկաթ ծռելով... ամէն վայրում տեղի պահանջի համեմատ։

Կանայք եւս կարող են պարապ չմնալ. մանւածքներ, կարպետ գործելով, թել մանելով եւայլն։

Արհեստ եւ յարմար աշխատանքներ կը գտնենք նոյն իսկ 12-15 տարեկան տղաներու համար։

Գիւղացին, այսպէսով, թէ իրեն պէտք դրամը (հացը) կ'ստանայ եւ թէ՝ աշխատանքի կը վարժուի, արհեստ կը սովրի — շահած կը լինի կրկնակի կերպով... Այս ձեռնարկների ստեղծումը, կազմակերպումը պահանջում է անշուշտ հմտութիւն, աշխատանք։ Դրանից վախնալու չէ, քանի որ այդպիսի գործնական հմտութիւն ունեցող անձեր կան բոլոր քաղաքներում, հասարակութեան բոլոր խաւերին մէջ։ Դա կարող են իրագործել ոչ միայն քաղաքների ազգային թաղային մարմինները յատուկ յանձնաժողովների միջոցաւ, այլ եւ նոյն նպատակով կազմակերպուած գիւղական հոգաբարձութիւնները, դպրոցական հոգաբարձութիւնները։

Վերջապէս այն վայրերում, ուր կատարելապէս անհնարին է մտցնել այդ

ԹԵՐԹՕՆ «ՄԱՆԶՈՒՄԷ»Ի

ՍՄԲԱՏ ԲԻՒՐԱՏ

(119)

ԲԱՆՏԷ ԲԱՆՏ

ԵՐԿՐՈՐԴ ՄԱՍ

ԺԳ.

Սուրհանդակը կ'ճապարէր, մօտակայ այգեստանները պիտի երթար հրաւիրել ուրիշ ժողովականներ ալ. ուստի մեկնեցաւ, հակառակ տարաբաղդ երէցկնոջ պաղատանքին, որ զինքը երկար ատեն կը փափաքէր վար դնել, աւելի մանրամասնութիւններ քաղելու համար իր տարագիր զաւկին, հարսին ու թոռնիկներուն վրայ։

Այգեստանը դարձեալ ոգեւորութեան մէջ մտաւ։ Մշակները, որոնք բանբերին ներկայութեանը, դադրեցուցած էին իրենց աշխատանքները, մեղուի գործունէութեամբ վերսկսան վազվզել այգին, թուփերը թեթեւցնել իրենց բեռներէն ու բարձրացընել այգեստան կեդրոնը գրաւող խաղողի բուրգը, որուն բոլորտիքը շարուած աղջիկներ, հարսներ ու պառաւներ, մէկ կողմէ շատախօսելով ու իրարու հանելուկներ նետելով, կը զատէին խաղողի չիւերն ու գեհերը. ատոնք կը կազմէին ուրիշ երկու բլրակներ։ Տանուտէրը Տէր Ղազար, չը նայելով իր ալեւոր հասակին, կը մասնակցէր անոնց աշխատութեան, մերթ այգին մտնելով ու մշակներուն շարժումները դիտելով, մերթ այգեստան մէջ գլուխ վերցնող բուրգին ու քովի բլրակներուն շուրջը բանող ժրագլուխ գեղջկուհիները քաջալերելով։

Սակայն արեւմուտքի լեռներուն վրայ կախուած աշնան արեւի մը վերջին ճառագայթները բարի կրօնաւորին կը յիշեցընէին թէ՝ իրիկունը կը մերձենար եւ թէ՝ ինք խոստացած էր որոշուած ժամանակին գտնուիլ վանքը, ուր խիստ կարեւոր ու կենսական խնդիր մը պիտի լուծուէր, կը խորհէր ինքնիրեն։

Յանկարծ, իր ինը տարու թոռնիկը, Իսկուհի, որ այգեստան բոլորտիքը, աւազալլուրին վրայ կը խաղար իր տարեկից ուրիշ տղեկներու հետ, նետը կը վազէ հեւալով, մանկական ճիչ մը ձգած.

—Եկէ՛ք, եկէ՛ք, դո՛ւրս ելէք, խումբ մը մարդիկ այգին մտան, հո՛ս կուգան, հո՛ս։

Փոքրիկ աղջկան ճիչին վրայ, ամէնքը դուրս թափեցան, մշակները պահ մը կեցան, բոլոր աչքերը յառած դէպ ի բլուրը, ուրկէ վար կ'իջնէին խումբ մը մարդիկ, ամէնքն ալ զինուած. արծաթէ ապարանջաններով հրացանները անոնց ուսերուն վրայ կը շողշողային մայրամուտքի բոցերուն տակ. մօտեցան, Տէր Ղազար զիմաւորեց զանոնք ու առաջնորդեց այգեստանը։

Խմբապետ Շամենց Փանոսն էր, իր խումբով։ Ս. Աստուածածնի վանքէն կուգային նախնական խորհրդակցութիւն մը կատարելու համար Տէր Ղազարի հետ, որուն հայրենասիրութեան, ուղղամտութեան ու արիութեան վրայ անհուն հաւատք ունէին։ Խմբապետը մանաւանդ, Երիտասարդին վաղեմի բարեկամը, կը պաշտէր աւագերէցը, իր յանդգնութեան ու պողպատէ նկարագրին համար։

Սովորական յարգանքի արտայայտութիւններէն ետքը, խմբապետն ու իր ընկերակիցները փափաք յայտնեցին առանձինն տեսակցիլ Տէր Ղազարի հետ, ուստի քաշուեցան այգեստան արեւելքի մայրիներուն տակ, ուր գորգեր փռուած էին ու բարձեր դրուած, եւ սկսան մտնել խօսակցութեան մէջ։

— Տէ՛ր Հայր, ըսաւ Շամենց Փանոս, գիտէ՞ք մենք հոս ինչո՛ւ եկանք, ահա՛ հինգ ժամ կայ որ Սրբազանին հետ վէճի բռնուած ենք։

— Ինչո՞ւ համար, ընդմիջեց Տէր Ղազար.

— Ի՞նչ պիտի ըլլայ, յարեց խմբապետը, ճակատը կնճռոտելով ու յօնքերը պռստելով, չեմ գիտեր ո՛վ է թելադրեր, կ'ուզէ որ անմիջապէս բանակցութեան մտցուի զօրանոցին հրամանատարին հետ, գերի զինուորները վերադարձնելու համար, ո՛րքան ագահ մարդ է մեր վանահայրը, չի՞ կրնար մէկ քանի օր ապրեցընել մեր գերիները. վանքը, փա՛ռք Աստուծոյ, հարո՛ւստ է...։

— Ջերմուկի արտե՞րը, Ս. Փրկչի մառագներուն մարգե՞րը, ուխտաւորներուն նուէրնե՞րը, այգիներուն բերքե՞րը, այս ամէնը մեր ճգնաւոր Պօղոս վարդապետին կամ պառաւ տնտեսուհիի՞ն համար են, միջամտեց Տէճենց Կողը, խումբին կատաղի կռուողներէն մէկը։

— Զաւա՛կներս, կրկնեց Տէր Ղազար, հայրական կշտամբանքի մեղմ արտայայտութիւն մը դէմքին ու քմծիծաղ մը շրթունքներուն վրայ. ձեր խելքը չի հասնիր. Սրբազանը, իրա՛ւ, ագա՛հ է, բայց վանքին համար, եթէ իր անտնտեսութիւնը չըլլար, այսօր մեր վանքը ճիշդ Ֆանուզենը պիտի դառնար, գիտէ՞ք։

— Շա՛տ լաւ, Տէր Հա՛յր, վրայ բերաւ խմբապետը. վանքի՛ն համար թո՛ղ ագահ եղած ըլլայ. բայց ինչո՞ւ գերի զօքերը վերադարձընել կուզէ անմիջապէս։

— Ա՛տ ալ սխալ է, առարկեց աւագերէցը. Սրբազանը չի՛ կրնար ինք իր գըլխուն որոշում տալ ու գործադրել. ի՞նչ գիտէք, կարելի է Մարաշէն նոր հրահանգներ ստացած է. ինչո՞ւ այդքան շուտով կը դատէք, առանց քննելու։

— Ներեցէ՛ք, Տէ՛ր Հայր, ներեցէ՛ք, ըսաւ Թիւֆէկենց Ղազարը, եթէ մենք այդչափ խելք ունենայինք, ձեզի չէինք դիմեր ու մինչեւ հոս չէինք գար խորհուրդ հարցընելու. մենք կը փափաքինք որ սխալ մը չը գործուի եւ մեր յաղթութիւնը պարապը չելլայ։

— Անհոգ եղէ՛ք, անհո՛գ, զաւակնե՛րս, այս իրիկուն դարձեալ ժողով ունինք.

— Այո՛, այո՛, յարեց խմբապետը զարմացական շեշտով մը. մոռցայ ձեզի իմացընելու, Տէ՛ր Հայր, Մարաշ ղրկուած սուրհանդակը վերադարձաւ այս առտու. գիտէ՞ք, ի՛նչ բերեր է. չորս Հնչակեաններ ալ հետը բերեր է Մարաշէն, Երիտասարդին կողմէն յանձնարարուած։

— Օհօ՜յ, երկու խոշոր կաթիլներ աչքերուն մէջ, ըսաւ Տէր Ղազար։

— Միայն չորս Հնչակեաննե՞ր, յարեց Բացախ Փանոսը, նշանակալից ժպիտով մը. հիմայ ուրիշ երկու նոր հիւրե՛ր ալ ունինք վանքը։

Ու ամէնքը միասին քրքիջներ փրցուցին, մինչդեռ բարի աւագերէցը հետաքրքիր նայուածք մը կը պտըտցընէր խումբին վրայ։

— Չ'իմացա՞ք, Տէ՛ր Հայր, մեր սուրհանդակէն ու չորս Հնչակեաններէն զատ՝ երկու հիւրեր եկան, երկու զինուորներ, գերի բռնուած, ըսաւ խմբապետը։

— Ի՞նչ կ'ըսէք. վեր ցատկեց տեղէն Տէր Ղազար, ո՞ւր հանդիպեր են ատո՛նք։

— Ո՞ւր կը կարծէք որ հանդիպած ըլլան. «Գըլտըզ Տէբէսի»ի մէջ յանկարծակի բռնած կը բանեն երկո՛ւքն ալ, կը կապեն ու ողջ ողջ կը բերեն կը յանձնեն Սրբազանին։

Տէր Ղազարի դէմքը կը շողար խնդումէն.

— Չէ՛ք հարցըներ, Տէ՛ր Հայր, շարունակեց խմբապետը նոյն ոգեւորութեամբ, գերի բռնուած զինուորները զօրանոցին հրամանատարին կողմէն Մարաշ ղրկուածնե՛րն են...։

— Ուրեմն կարեւոր գաղտնիքներ կը բերէին Մարաշէն։

— Այո՛, անշո՛ւշտ, իրենց վրայ խուզարկութիւն կատարած եւ ծրար մը գտած են. իրիկունը կը հասկնաք ամէն բան երբ որ Սրբազանը տեսնէք։

Տէր Ղազար՝ անհամբերութենէ կը տառապէր. կ'ուզէր, առանց վայրկեան մը կորսնցնելու, թռչնի թեւով վանքը հասնիլ, հասկնալ գերի զինուորներուն գաղտնիքը։

(Շարունակելի)

արհեստակցական բնաւորութիւն ունեցող աշխատանքները, աշխատանքի սկզբունքը կարելի է իրականացնել այլ ձեւով։

Ո՞ւմ յայտնի չէ որ մեր գիւղերը խեղդւում են աղտոտութեան մէջ, զուրկ են ճանապարհներից, կամուրջներից, ջուրին առուներ՝ արտերն ու մարգեր ջրելու համար, շատերը նոյն իսկ ամառ ատեն տուժում են ջրի պակասութիւնից։ Թող գիւղական հոգաբարձութիւնները իրենց ստացած «նպաստի դրամով» վարձեն ցանկացողներին եւ շտկեն գիւղի ճամբաները, բանան հորերը, մաքրեն գիւղը աղտոտութիւններից, փորեն արհեստական ջրամբարներ գարնան ջուրը ժողվելու համար, նորոգեն աղբիւրները։ Այսպիսով, գիւղին յատկացուելիք դրամը կը ցրուի նոյն գիւղի բնակիչների մէջ եւ այդ միջոցաւ գիւղը դրուած կը լինի մի քիչ բարեկարգ վիճակի մէջ։

IIII. Վերջապէս, գիւղացուն ու քաղաքացուն, աշխատանքով օգնելը ձեռնտու է թէ հաշուեառութեան թէ նպաստի կանոնաւոր բաշխման տեսակէտից։ Հայ հասարակութիւնը աւելի քան ծանօթ է այն անկանոնութիւնների հետ որ տեղի ունեցին մեր ազգային շրջանակներում, Պատրիարքարանից ու Երուսաղէմից սկսած մինչեւ յետինկած գիւղի երեսփոխանը։ Երբ մարդիկ լսում են «փարայի» ձայնը, բոլորն էլ դառնում են չքաւոր, համեմատաբար ապահովներն իսկ առաւմանի քերնից խլում են վերջի պատառը...։

Կովկասի, Թուրքիայի, Ռուսիայի գաւառի փորձերը համոզած են ինձ, որ խրատները, աղաչանքները, սպառնալիքները մեծ մասամբ չեն հասնում իրենց նպատակին եւ բարեգործութեան ձեւով տարուած բաշխման մէջ տեղի են ունենում մեծ անտարբերութիւններ։

Անբարեխղճութիւններ կատարւում են, բաժնող անհատների ու յանձնաժողովների կողմից։ Ինչքան էլ «ազնիւ» լինին վերջինների անդամներից շատ շատերը, կը գտնուին եւ այնպիսիներ որոնք կ'օգտուին իրենց դիրքից, քանի որ նպաստ բաշխողները իրենց տպաւորութեամբ ու ցանկութեամբ է որ որոշում են, սրան կամ նրան տալիքի չափը։ Եւ որովհետեւ ձրի կերպով ստացած դրամից ամէն մին ուրախութեամբ բաժին կը հանէ ուրիշին, միայն թէ իր ստացածը աւելի շատ լինի։ Սովորական երեւոյթ դարձած է որ հարիւր ոսկի բաժնուած նպաստից անշուշտ տասը եթէ չառնենք 20ը չքանում է բաշխման ատեն։ Չէ՞ որ մենք Ուրանի վրայ չենք ապրել այլ բաքշիշի Թիւրքիայում։ Բացատրութեան պէտք չկայ, որ անհամեմատ աւելի նպատակաւոր դրութիւն կը ստեղծուի երբ նպաստները տրուին աշխատանքի, գործի ձեւով։

Սրավարձ վճարելու մէջ զեղծում կատարելը հարկաւ աւելի դժուարին բան է... իսկ ստացողների վերաբերմամբ ուժեղի ճնշումը թոյլի վրայ բոլորովին կը վերնայ, քանի որ դրամը կ'ստանայ աշխատողը որը կը լինի անշուշտ եւ ամենաչքաւորը։ Ապացուցուած պիտի համարել, կարծեմ, որ դրամ կամ հաց բաշխելու տեղ ամէն տեղ եւ բոլոր պարագաներում անհամեմատ աւելի ձեռնտու է աշխատանք տալ։

Վերջի տարիների ընթացքում հայկական թշուառ գաւառներին Եւրոպացիները հասցուցած են մեծ օգնութիւն, շատ աւելի շօշափելի քան թէ ըրած է ինքը Հայութիւնը։ Եւ ի՞նչ միջոցաւ են նրանք հասցրած օգնութիւնը այն դէպքում, երբ չեն ունեցած յետին մտքեր։ Արհեստանոցներ հիմնելով, աշխատանքի սովորեցնելով։ Ոչ միայն Եդեսիա, Մարաշ, Վան, Ուրֆա եւայլն քաղաքներ, գիւղերում իսկ օգնութիւնը նրանք հասցրել ոչ թէ պատրաստի դրամով, այլ աշխատանքի միջոցներ, եզ, գութան տալով հողագործին, որոշ տեղերում համայնքների, մի քանի անձերի տրամադրութեան տակ դնելով այդ գործիքները։

Եւ հետեւանքները բաւարար են նոյն իսկ շատ լաւ, համեմատած այն անմտածուած «բարեգործութեան» ուղղութեան որին կը հետեւինք մենք...

Կարծեմ, եկել է ժամանակը երբ մենք հրաժարուելու ենք հին ուղիէն։

Պարապութիւնը փոխարինելու է աշխատանքով, անկելանոցների տեղ հիմնուելու արհեստանոցներ։ Ազգային վարչութիւնը անելու է ա՛յն ինչ որ անհատները անկարող են անել, խորհելու եւ գործադրելու է ընդհանրութեան շահին վերաբերեալ ձեռնարկներ։

Ահա այդ վերջի խմբի յենլով է որ բացի վերը յիշածներս՝ ես անհրաժեշտ եմ գտնում մասնագէտ մարդոց առաքումը, դէպի տառապող վայրերը։ Մասնագէտների մէջ առաջին տեղը բռնելու են բժիշկները, յետոյ տեխնիկական ճիւղե- [illegible]

Կը յուսամ որ լոկ ճանապարհածախս ու ապրուստ առնելու պայմանով իսկ կը գտնուին զգայուն երիտասարդ անձեր յիշածս նպատակներին ծառայելու համար։ Իսկ, մասնագէտների ճանապարհածախսի եւ ապրուստի համար ծախսուած 100-200 ոսկիները կը հատուցանուին տասնապատիկ դրական արդիւնքով։ Ազգային վարչութեան կողմէ ըրած կոչը այդ ուղղութեամբ չի մնալ առանց պատասխանի, միւս կողմից կրթուած ու բանիմաց անձանց ներկայութիւնը հայկական խուլ անկիւններում կը կրկնապատկէ հասարակութեան հետաքրքրութիւնն ու ձեռներեցութիւնը տեղացող նւէրների նկատմամբ։

Ահա հարցեր, գործունէութեան նոր միջոցներ, որ օգտակար կը համարեմ դընել հասարակութեան եւ «Ազգային Վարչութեան» առաջ։

Ս. Զ.

Կ. Պոլիս, 15)28 դեկտ.

ԱԶԳԱՅԻՆ

ԲԱՑ ՆԱՄԱԿ

ԷՄՄԱՆՈՒԷԼ ՎՐԴ. ՊԱԼԵԱՆԻՆ

Դուք Տրապիզոնի վիճակին Առաջնորդն էք, եւ ըստ Ազգ. Սահմանադրութեան Ձեր պաշտօնն է Գաւառական Ազգ. Ժողովոյ նախագահութիւնը եւ գործադիր իշխանութիւնը, որի պարտականութիւնն է հսկել Ազգ. Սահմանադրութեան գործադրութեանը։

Պաշտօնի ու պարտաւորութեան այս սահմանի մէջ՝ անվիճելի ընդունում էք անշուշտ որ մեր ազգային կեանքի ամենակարեւոր մասը կազմում է կրթութեան զարգացման, ծաւալման ծառայել ու առ այդ նիւթական միջոցներ հայթայթել եւ ապահովել։

Բարի եղէ՛ք ներողամիտ լինել ինձ իբրեւ Տրապիզոնի Ազգ. կրթական կեանքին հետաքրքրւող անձնաւորութեան, եւ պատասխանել հետեւեալ հարցին.

Այս տարուայ սկզբներում, կարծեմ մայիսին, երբ Ազգ. Գաւառ. Վարչութիւնը տարեկան բիւտճէն էր կազմում, դուք գտնւում էիք Սամսոն։

Ձեր փոխանորդ քահանան բիւտճէի պատճէնը ձեզ էր ուղարկել, եւ դուք այդ պատճէնը մի պաշտօնագրով ուղարկեցիք այն ժամանակի Պատրիարքին։

Այդ պաշտօնագրում գանգատուել էք որ Գաւ. Վարչութիւնը բարձրացնում է կրթական ծախքը. չի բաւականանում քչով, պարտի աւելանալուն պատճառ է լինում, եկեղեցիի շինութեան պարտքն էլ է մնում, այս ընթացքով Տրապիզոնի համբաւեալ կալուածները ծախուելու վտանգին պիտի ենթարկւում։

Այդ գանգատը անելով դուք յայտնել եւ պահանջել էք Պատրիարքից որ Գաւ. Վարչութեան այդ ուղղութեան դէմ — նշանակում է կրթական ծախուց դէմ — միջոցներ ձեռք առնի, որովհետեւ ուրիշի օրով չինուածներ ձեր օրով ծախուելու մտքին հետ չէիք կարող հաշտուել, եւ եթէ արգելող միջոցներ ձեռք չառնուին պիտի հրաժարուէք։

Գովելի նախանձախնդրութիւն ազգային կալուածների համար։

Բայց ցանկալի էր պարզել թէ ո՞ր օրէնք դրանով էք սահմանափակւում ձեր պարտականութիւնը։

Նախ, երբ Գաւ. Վարչութիւն եւ Ժողով զբաղւում էին այդպիսի կենսական հարցով, ձեր նախագահական պաշտօնը թողած ինչո՞ւ, ո՞ւմ արտօնութեամբ գնացել էիք Սամսոն՝ որ ձեր վիճակի սահմանից դուրս է։

Բրդ. Ձեր պարտականութեան սահմանին մէջ չի՞ մտնում եւ հոգածու լինել կրթութեան զարգացմանը, բարձրացմանը, ծաւալմանը։

Գրդ. Եթէ այո՛, այդ նպատակին հասնելու համար անխուսափելի անհրաժեշտութիւն չէ՞ ծագում համապատասխան չափով եւ ծախքերը աւելացնել, որովհետեւ առանց դրան, խօսքով, քամիով կրթական գործ չի՛ զարգանայ։

Դրդ. Եթէ այո՛,—եւ եթէ գաւառական սնտուկի եկամուտները կամ մուտքը չեն բաւում կրթութեան զարգացման անհրաժեշտ ծախքերին, ձեր պարտականութեանց սահմանին մէջ չե՞ն մտնում հոգածու լինել մուտքի, եկամտի նոր աղբիւրներ գտնել։

Երդ. Եթէ այո՛, ի՞նչ արեցիք դուք։ Արի՞լ էք մուտքը աւելացնելու առաջադրութիւններ։ Արի՞լ էք վարժարանների բարեկարգման, կրթութեան զարգացման եւ համապատասխան ծախքերի յաւելման առաջադրութիւններ ազգային պատկանեալ մարմիններին։

Զրդ. Եթէ այո՛,—ինչո՞ւ էիք բողո- [illegible]

-ժի վրայ, միւս կողմից, երկրից դուրս, ինձ ծանօթների հետ հետամտում էիք յարաբերութիւն ունենալ եւ ծայրայեղներից երեւալ, որոնք սակայն միշտ վերապահութեամբ են վերաբերուել։

Վստահ ձեր ներողամտութեան եւ բարեհաճութեան վրայ, թոյլ եմ տալիս ինձ դիմելու ձեզ մի այլ հարցով։

Ճի՞շտ է՝ որ օսմ. Պարլամենթի բացման օրը Տրապիզոն կատարւող հանդէսների առթիւ կլուբում եւ այլ տեղերում, մահմետական շրջաններում միեւնոյն օրը մի քանի ճառեր էք խօսել։

Ճի՞շտ է՝ որ ձեր ճառերում յայտնել էք թէ պատկանում էք Թուրք Օսմ. Միութեան—Յառաջդիմութեան կուսակցութեանը, որին անդամակցելնիդ պատիւ ու պարծանք էք համարում։

Ճի՞շտ է՝ որ ասել էք թէ վստահ էք որ պիտի պաշտպանուիք այդ կուսակցութիւնից։

Ճի՞շդ է որ նրանցից մինը հարցրել է Հայ անհատներից մէկին կամ ոմանց թէ ինչո՞ւ ձեր այն ինչ կուսակցութիւնը չը սիրում այս մարդուն—ձեր անունը տալով։

Իբրեւ անհատ ես իրաւունք չէի ունենայ ձեզ այս հարցումները ուղղելու, եթէ դուք ո՛չ միայն եկեղեցական, մանաւանդ ազգային պաշտօնեայ չլինէիք։

Որովհետեւ, որքան ես գիտեմ, մենք բոլորս Օսմանցիներ, մանաւանդ սահմանադրական Օսմանցիներ ենք, բայց այդ Օսմանցիութեան մէջ չի՛ տարրալուծւում մեկն մի ազգի ինքնուրոյնութիւնը։

Թուրք Միութեան Յառաջդիմութեան կուսակցութեանը՝ իբրեւ սահմանադրական, յառաջդիմական, Օսմանեան զանազան ազգերի միութեան կուսակից, ո՛չ միայն համակրում, ձեռք ենք տալիս այլ եւ դաշնակցում, գործակցում ենք՝ իբրեւ Օսմանեան Հայ եւ անհատ։ Բայց նրա ծրագրում կայ մի կէտ՝ որ հակասում է մեր ազգային կրթութեան ինքնուրոյնութեանը։

Ամէն մի ոչ-թուրք, հետեւաբար եւ մեն մի հայ անհատ անդամակցելով այդ կուսակցութեանը, լուծւում է նրա մէջ, ընդունում է նրա ծրագրի ամբողջ կէտերը եւ հրաժարւում է իր ազգային կրթական ինքնուրոյնութիւնից։

Թուցէ ոչ-թուրք անհատը կամ անհատները իրանց իրաւունք համարեն այդ հրաժարումի հետ համաձայնուելու, համակերպուելու, բայց Ազգ. Սահմանադրութեան գործադրութեանը հսկելու պաշտօնը, գաւառի ազգային ներկայացուցիչ լինելու հանգամանքը ունեցող առաջնորդը, ժողովականը՝ երբե՛ք։

Հակառակ պարագայում, դա կը լինի անհաշտելի հակասութիւն, պարտականութեան դէմ դաւաճանութիւն, դաւաճանութիւն։

Բաց ի այդ,

Սահմանադրական շատ երկրներում, ժողովրդների մէջ սահմանադրական կարգեր կան՝ որոնք թէեւ գրաւոր չեն գրուած, բայց կեանքի մէջ գրաւոր օրէնքից աւելի հաստատ արմատ են ձգած։

Այդ այն է՝

որ գործադիր իշխանութիւնը կամ մանաւանդ նրա գլուխը չի կարող առանց խորհրդակցութեան, առանց իրաւասու մարմնի գիտութեանն ու հաւանութեանը ո եւ է քայլ առնելու, բան ասելու։ Գլուխը՝ քանի գլուխ է, դադարում է ինքնակամ անհատ լինելուց։

Համապատասխան կենդանի օրինակն է ներկայացնում սահմանադրական Պատրիարք Սրբազան Իզմիրլեանը։

Դուք ստացե՞լ էիք վաղօրօք Գաւ. Ազգ. Վարչութեան Գաւ. Ժողովոյ հաւանութիւնը այդ ճառերը ասելու համար։ Ներկայացրե՞լ էիք նրա հաւանութեանը ձեր ասելիք ճառի գրաւոր բովանդակութիւնը։ Ստացե՞լ էիք նրա համաձայնութիւնը կլուբ կամ այլուր գնալու համար։

Գաւառական Ազգ. վարչութեան գիտութեամբն ու հաւանութեա՞մբ է որ այժմ Օրտու էք գնացել։

Գաւ. Վարչութիւն եւ Ժողով պարապ եւ իրաւունք ունին այն ամէնի մասին հաշիւ, բացատրութիւն պահանջելու, եւ ի հարկին ամբաստանելու։

Այս իրաւունքը եւ պարտականութիւնը վերապահուած են բոլոր Գաւառների Ազգ. Մարմիններն ու Ժողովները։

Այժմ մի բացատրութիւն էլ ինձանից։

Իմ գիտցած կենցաղագիտական ընդունուած կարգերով, կան յանձնարարութիւններ՝ որոնք մնւում եւ կատարւում են անձնական յարաբերութիւնների թոյլատրած չափով կամ հետեւանքով։

Հրատարակել տալու համար ձեր ինձ ուղարկած 32 երես պատասխանն էլ այդ կարգիցն է։ [illegible]

ղնչնել նոյն ծանօթ մանրամասնութիւններով։

Կարեւորը մութն, վարագուրի յետեւը կատարուածն էր։ Մուրատեան էֆենդին ձեզ էր ամբաստանում, այժմ դուք էք նրան մեղադրում։ Ո՛չ ես եմ ցանկանում դրանով զբաղուել, եւ ո՛չ էլ զբաղեցնել հասարակութիւնը ինձանով։

Ինձ թւում է՝ որ դուք մի բան էիք ցանկանում, այն է, որ ես կարդամ դրածս՝ բայց ընթեռնլի թողուած տողերնին։

Կարդացի. շնորհակալ եմ։ Ձը վրդովուեցի։ Կեանքումս անձնական վէճ, վրէժխնդրութիւն չեմ ունեցել։

«Կենդանի կմախք կամ անձնասպանութիւն»,— Թող այդ լինի, եթէ երբէ՛ք այդպէս եմ, իմ կեանքի ամբողջ բիծը։

Իմ ձեզ տուած հարցումները հասարակական կեանքի են պատկանում, որոնց տրուելիք պատասխանները — ա յ ո՛ կամ ո՛ չ - ով, շատ շատ չորս հինգ տող բացատրութիւնով կարելի է տալ։

Հարցումներս, կամ հարցնելիքներս չեն սպառուած։ Ընդհատում եմ չերկարելու համար։

Ստացուելիք պատասխաններից յետոյ շարունակելը աւելի հեշտ կը լինի։

Յ. Յ. ՇԱՀՐԻԿԵԱՆ

Ի 1 Դեկտ. ի 1908 ամի
Համար 57.

Ամենապատիւ
Տ. Տ. Մատթէոս Ս. Արքեպիսկոպոս Իզմիրլեան բարեխնամ Պատրիարք Հայոց Թուրքիոյ եւ Նախագահ Ազգ. Երեսփ. Ժողովոյ.

Ի Կ. Պոլիս

Սրբազան Եղբա՛յր,

Ս. Աթոռոյս ներկայ անկերպարան վիճակին վախճան մը տալու եւ վանական գործերը բարեկարգ ուղղութեան մը վերածելու բարի նպատակաւ Միաբ. Ընդհ. Ժողովը իր Օգոստ. 25ի նիստին մէջ որոշում տուած էր, մայրաքաղաքդ եւ այլուր գտնուող բոլոր միաբանաց ի Ս. Աթոռ վերադարձը։ Նորընտիր Տնօրէն Ժողովն ալ իր Դեկտ. 1ի նիստին մէջ միզ հետ խիստ բանաւոր գտնելով Ընդհ. Ժողովոյ որոշումը հարկ դատեցինք անմիջական վերադարձը Գեր. Տ. Գէորգ Ս. Արքեպս. Երէցեանի՝ իբրեւ բազմաշխատ եւ Ս. Աթոռոյս գործոց փորձառու եւ բարձրաստիճան եկեղեցական մը մեզ օգնական մեր ծերութեան օրերուն մէջ. նոյնպէս ի Ս. Աթոռս վերադառնալու են Հմայեակ վրդ. Երէցեան, Ղուկաս վրդ. Յովհաննէսեան, Լիֆոբեան Երեմիա եւ Ղեւոնդ Պէքեարեան աբեղաները, Դարակէօզեան եւ Մանուկեան Յարութիւն սարկաւագները։

Իսկ գալով Տ. Ղեւոնդ վրդ. Մաքսուտեանի մասին, կը խնդրեմք որ հաշուական խնդիրը փութով պնդութեամբ վերջացնել տալ եւ օր առաջ Նորին Սրբութիւնն Ս. Աթոռս յղել, որուն կարեւորութիւնը եւ ներկայութիւնը շատ ու շատ զգալի է։

Եղբայրական սիրալիր ողջունիւ
Մնամք աղօթակից
Պատրիարք Ս. Երուսաղէմի
ՅԱՐՈՒԹԻՒՆ ԱՐՔԵՊԻՍԿՈՊՈՍ

ՆՊԱՍՏԻՑ Յանձնաժողովը որոշեց հետեւեալ նպաստները ղրկել հեռագրով Մուշ, Սասուն 300 ոսկի, Կիւրին 100, Տիվրիկ՝ (Կամաց, Արմուտաղ, Թուանավիլ) գիւղերու համար 100, Գանկալի՝ (Պօզարմուտ, Ալջաղալէ) գիւղերու համար 75, Պայազիտ՝ Դուրագեչեակ 100, Սեբաստիա 100, Վան 200, Արաբկիր 100, Եօզկատի գիւղեր 100, Մալաթիա 100, Բաբերդի Քոնատա գիւղի 50 ոսկի։ Նոյնպէս որոշեց Գոնիըէի ուսումնասէր Արմնուհեաց Սանդուխտ ընկերութեան զրկած 30 անգլ. ոսկին ղրկել Վանայ՝ Սալնապատի Մշոյ՝ Առաքելոց որբանոցին ի Վանուց սովելոց։

Բ. Ժողովը նկատի առնելով Սեբաստիոյ որբանոցի փակման վտանգի առջեւ գտնուիլը, որոշեց 6 ամսուան համար ամսական 5 ոսկիէն, 30 լիրա ղրկել։

ԿԱՐՆՈՅ մէջ նոյնպէս չտեսնուած շուքով կատարուեր է թափօր մը Օսմ. Խորհրդարանին բացման առթիւ։ Կառավարական շէնքին առջեւ 30,000 է աւելի բազմութիւն մը հաւաքուած էր։ Սենայի, Սանասարեան վարժարանին եւ զինուորական երաժշտախումբերը կը նուագէին փոխն ի փոխ։ Երկրորդ օրը կուսակալը փոխադարձ այցելութիւն տուեր է Հայոց Առաջնորդարանը։

ԲԱՂՆՇԷՆ կը գրեն մեզի թէ Բօմպէյի անդամ Վէհիպ պէյին հոն հասնելէն ի վեր Հայ եւ Թուրք տարրերուն մէջ համերաշխութիւնը աւելի զօրացած է, զանազան Հայ եւ Թուրք ակումբներ հաստատուած են, որ կը հակցնեն թէ մինչեւ հիմայ ի՛նչ էր Պետութեան ընթացքը [illegible]

մարուի 21 դեկտ. 1908, կիրակի ցերեկ ժամը 7½ին, գիւղին Արամեան վարժարանին մէջ. Ակումբին անդամք եւ ի նորոյ անդամակցիլ փափաքողներ կը հրաւիրուին ներկայ գտնուիլ նոյն ժողովին՝ որուն օրակարգը պիտի ըլլայ. 1. Ընդհ. տեսութիւն մը Ակումբին քառամսեայ գործառնութեանց մասին։ 2. Ընտրութիւն Վարչական Ժողովոյ։

ՀԱՅ-ԲՈՂՈՔԱԿԱՆՆԵՐԷՆ.— Այս գիշեր ժամը 2ու կէսին՝ Կէտիկ-Փաշայի Ամերիկեան վարժարանին մէջ Կանանց Ընկերակցութեան հրաւէրով բանախօսութիւն մը պիտի ընէ ծանօթ բժիշկ Տքթ. Յովսէփ էֆ. Տէր Սահակեան։ Նիւթն է «Մաքուր օդ եւ առողջութիւն»։ Մուտքի սակարկը (2½ ղշ.) կը գտնուի ժողովասրահին դուռը։ Հասոյթը սովելոց յատկացուած է։

ՄԻԱՑԵԱԼ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆՑ համար Նիկոմիդիոյ վիճակին մէջ հետեւեալ մասնաճիւղերը կազմուած են Ս. Առաջնորդին ջանքերով.—

Նիկոմիդիոյ Մասնաճիւղ.— Տեարք՝ Գրիգոր Յ. Բաղչաճեան, Գառնիկ Ս. Գանտուրալեան, Ռուբէն Յ. Մաթիկեան, Յակոբոս Յ. Յովակիմեան, Երուանդ Շամտանճեան։

Պարտիզակի Մասնաճիւղ.— Տեարք՝ Տ. Ներսէս քհն. Յ. Ղազարոսեան, Օննիկ Աչքեան, Լեւոն Պլըչեան, Աղասի Նազօյեան, Կարապետ Տ. Սահակեան, Միհրան Քիւթնէրեան, Յակոբ Զալըզեան, Յովհաննէս Տէքէէքեան։

Գրնձըլարի Մասնաճիւղը.— Տեարք՝ Մինաս Շամլեան, Մկրտիչ Դըվըլեան, Մ. Յակոբ, Տիգրան Տէյիրմէնճեան։

Մեծ-Նոր Գիւղի (Պազարտ) Մասնաճիւղը.— Տեարք՝ Մարգար Շատալեան, Գրիգոր Յ. Թագըճեան, Մ. Յակոբ Յ. Թորիկեան։

ԹԱՏԵՐԱՆՈՒԱԳԱՀԱՆԴԷՍ.— Յառաջիկայ շաբաթ գիշեր ժամը 3ուկէսին (Ռ. Ե.) եւ կիրակի ցերեկ ժամը 1ուկէսին (Ռ. Ե.), Բանկալթիի Վիեննական Մխիթարեան Վարժարանի սրահին մէջ տեղի պիտի ունենայ թատերանուագահանդէս մը ի նպաստ Զեյթունի սովեալներուն։ Ներկայացուելիք խաղն է «Ս. Վարդանանց» ողբերգութիւնը, եւ «Նորեց Բաշլայ» կատակերգութիւնը։ Յ. Սինանեան պիտի վարէ նուագախումբը։

ԱԶԳ. ՀԻՒԱՆԴԱՆՈՑ.— Այրի Տիկին Աղաւնի Քէօմիւրճեան եւ Զաւակունք Աղեքսանդրիա հաստատուած իր փեսորդւոյն Օր. Զարուհի Մկրտիչեանի ընդ Յակոբ էֆ. Փափազեանի ամուսնութեան առթիւ փոխան ծաղկեփնջի 95 ղրշ. նուիրած են Հիւանդանոցին։

ՍՏԱՑԱՆՔ «Ազատ Մատենաշար»ի թիւ 7 գիրքը «Ընդարձակ Հայկական Երգարան», որ կը պարունակէ 80է աւելի Ազգ. Յեղափոխական եւ ուրիշ երգեր։ Գինն է 3ուկէս ղրշ.։

ՄՕՏ ՕՐԷՆ հրապարակ կ'ելլէ Լեւոն Շանթեանի մէկ յուզիչ գործը, «Ցաւին Ճամբան» որ ասկէ առաջ «Խազմիկ»ի եւ յետոյ «Մանզումէ»ի մէջ Սիլվիա-Մարիա ծածկանունով լոյս թերթօն հրատարակուած էր եւ այնքան լաւ ընդունելութիւն գտած։ Վստահ ենք որ ընթերցասէր հասարակութիւնը արժանի ընդունելութիւն մը պիտի ընէ երիտասարդ հեղինակին այս անդրանիկ գործին։

Տէր եւ Տիկին Գէորգ Երզրումեան եւ զաւակունք, Տէր եւ Տիկին Թաչատուր Երզրումեան եւ զաւակունք, Տէր եւ Տիկին Յովհաննէս Երզրումեան եւ զաւակունք, Տէր եւ Տիկին Սմբատ Բէկալաճեան եւ զաւակունք։ Ինչպէս նաեւ Մազմանեան, Թոփալեան եւ Ճիզմէճեան ընտանիքները ցաւօք սրտի կը ծանուցանեն զաւակաղէտ մահն իրենց հօրը, անդր հօր եւ խնամիին

ՍԱՐԳԻՍ (ՊԷՅԼԷՐ) ԷՖ. ԷՐԶՐՈՒՄԵԱՆԻ

որ հանգեաւ ի Տէր երէկ, Կէտիկ փաշա իր բնակարանին մէջ։

Յուղարկաւորութիւնը պիտի կատարուի այսօր ժամը 7ին Կէտիկ փաշայի Ս. Յովհ. եկեղեցին, ուրկէ, մարմինը պիտի փոխադրուի Պօյաճը գիւղի Ազգ. գերեզմանատունը իր կողակցին քով։

Մասնաւոր մահազդ ղրկուած չըլլալուն կը խնդրուի ներկայս իբր այն նկատել

19 Դեկտ. 1908 Կէտիկ փաշա

ՕՍՄ. ԵՐԵՍՓ. ԺՈՂՈՎԻՆ Թ. ՆԻՍՏԸ

ԴԱՀԼԻՃԻՆ ԸԼԼԱԼԻՔ ՀԱՐՑԱՊՆԴՈՒՄԸ

ՃԱՀԻՏ ԵՒ ՅՈՅՆ ՄԸ ԴԷՄ ԴԷՄԻ ԿՐԷՏԷԻ ԱՌԹԻՒ

[illegible]

Երեկուան ժողովը ցարդ եղած ժողովներէն ամենէն շահեկանն էր։ Կանոնաւոր վիճաբանութիւն մը տեղի ունեցաւ, լուրջ եւ հիմնական հակաճառութիւններով։ Թէեւ երէկ ալ կրկնուեցաւ խնդիրը անմիջապէս փակելու եւ անմիտ քուէարկութեան մը տակ ամէն բան ծածկելու դրութիւնը, բայց մասամբ անյաջող մնաց։ Երեսփ. Ժողովը քայլ առ քայլ կը վարժուի խորհրդարանական կեանքին որմէ առաջին համ առնողը ինք պիտի ըլլայ, որովհետեւ ճշմարիտ խորհրդարանական կեանքը շատ հաճելի կեանք մըն է իսկապէս։

Հակառակ կանոնի սկսելու համար տրուած որոշումին, ժողովը հազիւ բացուեցաւ ժամը 7ը քառորդ անցած։

Նախագահ.—Նիստը բացուած է։ Այսօրուան օրակարգն է 1. Ընտրական տեղեկագիրներու ընթերցում։ 2. Հիւսէյին Ճահիտ պէյի թագրիրը՝ նախարարութեան հարցապնդումին համար։ 3. Բօզմուրի էֆ.ի թագրիրը գահաժառանգ Րէշատ էֆ.ի դէմ եղած յարձակման մասին։ 4. Իսմայիլ Մահիր պէյի օրինագիծը։ 5. Պայրամի դադարը։ 6. Ելմտական յանձնաժողովի կազմութիւն։ Ընտրական տեղեկագիրներ երկու հատ միայն կան հոս, իսկ մնացածները մասնաճիւղերուն մէջ են։ Ամէնքը մէկ կը կարդանք։ Հիմա անցեալ նիստին ատենագրութիւնը պիտի կարդանք։

Ատենադպիրը կարդաց անցեալ նիստին ատենագրութիւնը։

Րիզա փաշա.—Այս կարդացուածը ամփոփումն է միայն բոլոր խորհրդակցութեանց։ Ամէն խորհրդարաններու մէջ ողագիրներ բառ առ բառ կ'արձանագրեն երեսփոխաններու ըսածը։ Ասոնք կը տպուին եւ կը պահուին խորհրդարանի մատենադարանին մէջ։ Այնպէս որ, ապագային, երեսփոխան մը կրնայ ցոյց տալ թէ այսինչ ժամանակ ես սա բանը ըսած էի եւ նկատի չէր առնուած։ Յետոյ, ժողովին մանրամասնութիւնները, քուէարկութեանց ճշգրտութիւնը ի՞նչպէս պիտի [illegible]

միլիոն Ֆր. կը ներկայացնէն, հարիւրին չորս մաքսի բարձրացումը տարին չորս միլիոն ֆրանք աւելի եկամուտ մը կ'ըլլայ օսմ. գանձին համար, եւ այս գումարն ալ 100 միլիոն Ֆր. դրամագլուխ մը կը ձեւացնէ։ Այս մաքսային եկամուտը ա՛լ աւելի կրնայ ըլլալ, որովհետեւ ուրիշ Տէրութիւններու համար ալ նոյնը պիտի ըլլայ բարձրացումը։ Այսու հանդերձ միւս Տէրութեանց հաւանութիւնն ալ պէտք է այս մասին, մանաւանդ Անգլիոյ, որ ամէնէն աւելի շահակից է Թուրքիոյ նաւածութեանց։ Բայց այս մասին Անգլիոյ հետ բանակցիլը դժուար չէ։ Երբ մենք, կարծեցեալ թշնամիներս, պատրաստ ենք Թուրքիոյ համար այսպիսի շահաւէտ պայման մը համակերպիլ, «Թուրքիոյ անշահախնդիր բարեկամները» ի՞նչպէս կըրնան մերժել։

Գալով Սերպիոյ, անոր ալ եւ է փոխարինութիւն ընելու խնդիրը բացարձակապէս անկարելի է թէ՛ Աւստրիոյ եւ թէ Թուրքիոյ համար։

Երեսփոխան մը.— Ատենագրութեանց մէջ յաճախ կ'ըսուի «մէկը» եւ «ուրիշ մը» եւայլն, որով յայտնի չըլլար թէ ո՛վ է սա կամ նա խօսքին բուն տէրը։ Կարգապահութիւնը պահելու համար պէտք է խօսք ուզողը անունը տայ եւ երբ կարգը անոր գայ, ատենադպիրը զայն բարձրաձայն արտասանէ։

Նախ.— Մենք ալ կը փափաքինք այդպէս ընել։ Անցնինք հիմա օրակարգին։ Հիւսէյին Ճահիտ պէյի թագրիրը կայ նախարարութեան ուղղուելիք հարցապնդման մասին։ (Ատենադպիրը կարդաց այդ գիրը զոր երէկ արդէն հրատարակած էինք)։ Այս մասին խօսք ուզող կա՞յ։

Ֆարաչի էֆ.— Ըստ օրէնքի պէտք է խնդիրը քուէի դնել թէ ընդունելի՞ է թէ ոչ եւ յետոյ խորհրդակցութեան սկսիլ։

Ուրիշ մը.— Ոչ, քուէն խնդրին էութեան մասին է եւ ոչ թէ խորհրդակցութեան։ Արդէն էութիւնը ընդունուած է քանի որ կարդացուած է։ [illegible]

Մնացնո՞րդ ըսել կ'ուզէ հայրենասիրութիւնը։ Սակայն հայրենասիրութիւնը ծախուող կամ թէմալէքի չէ որ մնացնո՞րդ ըլլայ։ Ամէնքս ալ Օսմանցիներ ենք, ամէնքս ալ հայրենասէրներ։ Մենք հոս եկած ենք երկրին չահերուն պաշտպանութեան համար։ Հետեւաբար անգոյ խնդիր մը մէջտեղ դնելը տարբեր նպատակի կարելի է միայն վերագրել . . .

Զայնիր.—Ի՞նչ է այդ նպատակը բացատրեցէ՛ք...

Պուչօղ (շարունակելով) ճահիտ պէյ թէ՛ լրագրող է եւ թէ երեսփոխան։ Իր խմբագիր ըլլալը արգելք չըլլար միւս հանգամանքին։ Բայց երբ ինքը կ'ուզէ տար անոր «խիւլուս չախմիչ» ընելով հայրենասիրութիւն ծախել, այն ատեն աւելորդ են իր ձիգերը....

Այս խօսքերուն վրայ աղմուկներ բարձրացան, ամենք բողոքութիւն կը պահանջէին։ ամենք «անձնական խընդիրներ մի յարուցանէք» կը պոռային։

Պուչօղ.—Մի՛ ընդմիջէք, արդէն լըմնցնելու վրայ եմ։ Ես կ'ընդունիմ որ իրաւունք ունինք հարցապնդելու Նախարարութիւնը, բայց պէտք չէ սահմանները անցնիլ։ Կը պնդեմ բառիս վրայ։ Ամէն մարդ հիմա կրնայ ուզածին պէս խօսիլ։

Սէրֆիչէի յոյն երեսփոխանին այս յարձակումը գէշ տպաւորութիւն գործեց ժողովին վրայ, քանի որ ան իր բառը ճշմարտապէս չի կրցաւ հասկցնել կամ աւելի ճիշդը ազգայնական գոյն մը սրտում իր խօսքին։ Անգիրը այն էր որ կրեաէն Օսմ. չահերուն մէ՞ջ էր թէ ոչ. եթէ այո, ինչո՞ւ իր մերժումը։ Եթէ ոչ այն ատեն ի՞նչպէս օսմանցի կ'ըլլար ինք։ Յունաստանի չահերը պաշտպանելու համար եկած մէկու մը տպաւորութիւնը թողուց ինք մանաւանդ [illegible] մասնիբու վրայ։ [illegible] տպաւորութիւնը երկար [illegible] հետեւ թէ տօքթ. Բիզա [illegible] պէյ եւ թէ նաեւ Քօզմաի էֆ. [illegible] դարմանեցին։

Բիզա Թէվֆիք պէյ.—Մեր ընկերոջ այսչափ խօսքերէն բան մը չհասկցայ։ Միայն սա հասկցայ որ Կրէտէի խնդիրէն սրտնեղած է։ Մենք սահմանադրա-

[...]

Երեսփոխան մը.—Ոչ միայն Կայս. գերդաստանին այլ ամբողջ ազգին համար պատասխանատու ենք։ Սակայն ամէն բանի մէջ կարգ մը կայ։ Եթէ այսպէս մտածելու խնդիրները հոս բերենք, այն ատեն վերջը ո՞ւր կ'երթայ։ Ամէն բանի համար պատկանեալ պաշտօնատան-

[...]

ԽՄԲԱԳՐԱԿԱՆ ԺՈՂՈՎ

Բոլոր Պոլսահայ խմբագիրները, թէ՛ պաշտօնի վրայ եւ թէ՛ անպաշտօն, կը հրաւիրուին այս շաբաթ օր, ժամը ցերեկուան 7ին, ներկայ գտնուիլ Ղալաթիոյ Ատրհրդարանը, ուր պիտի քննուի խմբագրական միութեան կանոնագիրը։

Առժամեայ Դիւան Խմբագրական Միութեան

[...] գարտ Մեալ։ Որքան որ բնութիւնը մեծ հարստութիւններ դիզած է հոն, որքան տաքուկ է արեւը, բուսականութիւնը առատ է, լոյսը ճոխ, ա՛յնքան թշնամի է մարդկային կեանքին, ա՛յնքան կատաղաբար կը կատարէ իր կործանարար դերը։ Հերքուլանոնի եւ Պոմպէիի, Լիզպոնայի եւ Ս. Բիէռի աղէտներուն նման աղէտներ, ինչպէս այս շաբթու ալ Մեսինայի եւ Գալապրիայի աղէտքը կարծես ազդարար նշաններ են թէ մարդիկ իրենց ուժին մեծ չափ մը տալու չեն, թէ տարրերուն ույժը միշտ աւելի հզօր է։ Ո՛չ եւս է Մեսինա, առոր բախտին վիճակուած է նաեւ Գաթանծարօ քաղաքը, որ 30,000 բնակիչ ունէր, հարուստ մանարաններով ու ձիթաստաններով։ Մեսինա աւերակոյտ մը եղած է այսօր. երկրաշարժը դրեթէ բոլորովին աւերեց զայն, հրդեհն ալ փճացուց։ Ծովը խուժեց քաղաքին մեծ մասին վրայ, եւ ազատարարութեան գործը այս պատճառաւ մեծապէս դժուարացաւ։ Յօրօ, Կան-

[...]

ԱՅՍ ԳԻՇԵՐ
ՕԹԷԼԼՕ
Ի ՊԱՏԻՒ՝ ԱՊԷԼԵԱՆԻ

ՎԱՐՁՈՒ ՄԹԵՐԱՆՈՑ

Մեծ Նոր Խանի մէջ, վարի յարկը գտնուող ընդարձակ մթերանոց մը որ կրնայ նաեւ իբր ապարան կամ գործատեղի եւս ծառայել վարձու պիտի տրուի գիւրամատչելի գնով։ Դիմել Խմբագրատուն։ 7—3

ԿԱՂԱՆԴՉԷՔ. — Հայ մամուլին առաջին շարքին մէջ իրաւամբ ընտիր տեղ մը կը գրաւէ հանրածանօթ բանաստեղծ Մկրտիչ Աճէմեան իր «Բերթուած»ներուն ամբողջական հրատարակութեամբ անքննելի տպագրութեամբ ի լոյս ընծայուած։ Բեթրաքքայի քնարին գողտրիկ թելերը հայեցի մտօք թրթռացնող մեծանուն քերթողին այս նուագները միշտ կը յիշեցնեն անոյշ սոխակին գարնանաբեր գմայլեցուցիչ դայլայլիկները եւ չափազանցութեան դէմ մեղանչած չենք ըլլար երբ ըսենք թէ «ամանորի» ներկայ եղանակին համար լաւագոյն «կաղանդչէք»ն է որ կրնայ յատկացուիլ ոչ միայն ամէն գրքոցականի այլ նաեւ անխտիր ամէն գրասէր հանրային համար։ Գին 12 դահ.։ Վաճառմաբ կեդրոնատեղին է Ղալաթիա, Իզմիրլի Օղլու խան թիւ 7-8 «Բիւզանդեան գրատունը», եւ կը գտնուի ընդհանրապէս ամէն հայ գրավաճառաց քով։ — 3–3

ՍԻՆԿԷՐ

ՀԱՅԹԱՅԹԻՉ ԿԱՅՍԵՐԱԿԱՆ ՊԱԼԱՏԱՆ

THE SINCER MANUFACTURINC Co

Սինկէրի կարի մեքենաները զուտ անգլ. պողպատէ շինուած ըլլալով, իրենց տոկունութեամբ ամենուն գնահատուած են որ աշխարհիս ամէն կողմը տարածուած են, և բոլոր ընտանիքները, դերձակները ու կօշկակարները եւս Սինկէրի մեքենայ միայն են գործածել։ Սինկէր Ընկերութիւնն բարդ 400է աւելի պատուոյ վկայականներ և շքանշաններ ստացած է բոլոր ցուցահանդէսներու մէջ։

ՄԱՍՆԱՃԻՒՂԵՐ ԲՈՎԱՆԴԱԿ ԹՈՒՐՔԻՈՅ ՄԷՋ

Սինկէրի մեքենաներն՝ վաճառուին Բերա, Շիշլի-Համբար, Կալաթա-Սէրայի դէմ

ԲԵՐԱ — Շիշլի համբար, Գօն Մարշէլի դիմաց, թիւ 343 և 343 կրկին,
ԿԱԼԱԹԱ — (Սինկէր խան, Թիւնէլին առև։ (Թրամվայի կայարանին դիմաց։
ՍՏԱՄՊՕԼ — (Սուլթան Համամ, թիւ 2։ (Սուլթան Պայազիտ, Թրամվէյի աթոռնին դիմաց, թիւ 13։
ՍԿԻՒՏԱՐ — Զորլի Գոյու, թիւ 120։

Կեղծերէն զգուշանալու համար վերի ճշանին ուշադրութիւն ընելու է.

Ընկերութեան կեդրոնական վարչատեղին կ՚գտնուի Բերա, Շիշլի Համբար, թիւ 343 և 343 կրկին, Տիւնօղլու Սարգիս պէյի տունը։

ՆՈՐԹՀ ԲՐԻԹԻՇ ԷՆՏ ՄԵՐՔԸՆԹԱՅԼ

ԵՒ

ՆՈՐԹՀԸՐՆ

ՀՐԴԵՀԻ՚ԵՐ ԿԵՆԱՑ. ԱՆԳՂ. ԱՊԱՀՈՎԱԳՐԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆՔ

Համագումար դրամագլուխ	Անգլ. Ոսկի		6,000,000
» տարեկան եկամուտ 1907 տարւոյ	»	»	5,941,859
» պահեստի դրամ 1907 տարւոյ	»	»	25,203,824

Կ՚ընդունին ամէն տեսակ ապահովութիւնք դիւրամատչելի պայմաններով։

ՄԱՐԻԹԱՅՄ

ԾՈՎԱՅԻՆ ԱՆԳԼԻԱԿԱՆ ԱՊԱՀՈՎՈՒԹԵԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ

Դրամագլուխ	Անգլ. Ոսկի		500,000
Պահեստի Դրամ	»	»	564,225

[illegible]

Ընդհ. Գործակալք ի Կ. Պոլիս
ԳԱՌՆԻԿ ՍԵՐՈԲԵԱՆ ԵՒ ՈՐԴԻ
Մէհմէտ Ալի Բաշա խան, Ղալաթիա

Գաւառային կարևոր կեդրոններու համար ողջունելի գործակալներ կը փնտռուին։

ՆՇԱՆ ՋԱՄԻՋԵԱՆ

ՄԱՍՆԱԳԷՏ ՀԱՐՍԱՆԵԿԱՆ ՄՈՄԵՐՈՒ

ԵՒ

ՄԿՐՏՈՒԹԵԱՆ ՀԱԳՈՒՍՏՆԵՐՈՒ

[illegible] ՆՇԱՆ ՋԱՄԻՋԵԱՆԻ վաճառատունը, [illegible] —29

ՄԻԱԿ ՏԵՂ ՋԵՐԹԱՔ
ՆՇԱՆ ՋԱՄԻՋԵԱՆ

Կ. Պոլիս, [illegible] թիւ 27

ՆԵՐՔԻՆ ԵՒ ԱՓՐՈՏԻԹԵԱՆ ՀԻՒԱՆԴՈՒԹԵԱՆՑ

ՄԱՍՆԱԳԷՏ

ՏՕՔԹ. ԷՆՖԻՅԷՃԵԱՆ

Գիտական վերջին նորութեանց համաձայն կը գործածէ Եւրոպիոյ [illegible] ամէն տեսակները, ինչպէս նաև Լոյս և Նոր ջերմամբուժութիւնը ու դժուարամբզութիւնը, և [illegible] ծննդական գործարանաց հիւանդութիւնները։

Կը գտնուի ամէն օր կէս օրէ վերջ Գալաթ-Սարայ Թիւլպէնտճեան [illegible]

ԵԻՍ

Հրատարակութեան Մ. ԳԱԼԷՆՏԵՐԻ ԱՌՋԵՒՆ ՁԻՒ ՈՒ ԿԱՐԻ Բ. ՀԱՏՈՐԸ։

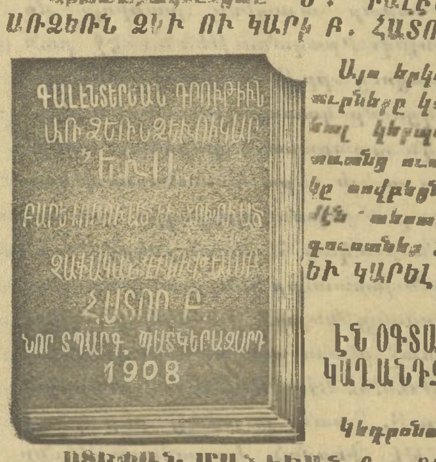

Այս երկու հատորները կատարեալ կերպով և դասընթացներու կը սովրեցնէ ամէն տեսակ հագուստներ ՁԵՒԵԼ ԵՒ ԿԱՐԵԼ։

ԷՆ ՕԳՏԱԿԱՐ ԿԱՂԱՊՉԵՐԸ

Կեդրոնատեղի՝ ՍՏԵՓԱՆ ՄԱՆԵԿԵԱՆ Ղալաթիա Գումրուկ խանի առջև (Թիւրբէ դէպէ) թիւ 27, հովանոցի վաճառատունը։

Գին՝ հատոր Ա. 30, հատոր Բ. 65 ղշ.

50—4

ՎԻՆԸՐ

ԲԱՆՔ ՖԵՐԱՅՆ

ԴՐԱՄԱԳԼՈՒԽ 100,000,000 քրոն ամբողջովին վճարուած.

ՊԱՀԵՍՏԻ ԴՐԱՄ 37,300,000 քրոն

Հաստատուած 1869ին կեդրոնատեղին՝ Վիէննա, 12 գրասենեակներ ունի այդ քաղաքին զանազան շրջաններուն մէջ։

Մասնաճիւղեր՝ Բրաուն, Կրաց, Գալիսի, Օսիէկ, Բեչբերէկ, Լեմպերկ-Չերնովից, Բիւտէնպուլ, [illegible] Բոլինէի, [illegible]

[illegible]

ՎԻՆԸՐ ԲԱՆՔ ՖԵՐԱՅՆ [illegible]

ԴԻՐԵՔՏԻՒՆԸ [illegible]

ՄՈՍ

ՇՈԳԵՆԱՒԱՅԻՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ

Համբուրգ եւ ասոնմի փոխադրող շոգենաւեր

Ա. ԿԱՐԳԻ	Բ. ԿԱՐԳԻ
Մերի	Նայլօգրիս
Մարքա	Եմիլիա
Բաֆաիլ	Գուաերիա
Ֆէլլար	Մօերիա
Նարգօն	Ֆայլիկ
Նավարին	Ֆարօս

[illegible]

Սպիւռնէ

Կ. Պոլսէ Լիվերպուլ Ա. կարգի գին է 15

» » Բ. » » 11

[illegible] 24 ժամ առաջ։

ԲԱՆԳ ՏԸ ՍԱԼՈՆԻՔ

Մասնաճիւղ Ղալաթիա — Բանանա խան։

Պոլսոյ գործակալութիւն. — Գաթըրճըօղլու բաղնիքին դիմաց Աչէր էֆ. Բիւթիւլ՚ անի փողոց։

Պոլսոյ Գործակալութիւնը, Ղալաթիոյ մասնաճիւղին նման, կը կատարէ Պանքայի ամէն տեսակ գործառնութիւններ։

Գործակալութիւնը կը կատարէ նաև գանձումներ Թուրքիոյ բոլոր գաւառներուն ինչպէս և Արտասահմանի համար։

Առաջին այցելութիւնը ԶՐԻ է

ՏՕՔԹՕՐ

ԳԱՌՆԻ ՑԱԿՈԲԵԱՆ

ԱՐՐՈՒՏԻԹԵԱՆ

ԵՒ

ՑՆՆԴԱԿԱՆ ԳՈՐԾԱՐԱՆՆԵՐ

ԱՌԱՆՑ ՀԱՏԻ ԱՆՄԻՋԱԿԱՆ ԴԱՐՄԱՆՈՒՄԸ

[illegible]

Ամեն օր, կէս օրէն վերջ, բացի կիրակի օրեն, կը գտնուի Գալաթ-Սարայ, [illegible] թիւ 18, [illegible]

[illegible]

ՀԱՅ ԶԻՆԱՎԱՃԱՌ ՂԱԼԱԹԻՈՅ

ԶԱՐԵՀ ՊԵՆԿԼԵԱՆ

Ուղղակի Ամերիկայէն բերել տուած են ամենանոր զէնքեր, վաճառելի կանոնաւոր ու աղուոր մատչելի գիներով։ Դիմեցէք Ղալաթիա Գարաքէօյի բաղնիքին կից թիւ 57 վաճառատունը։ 30—18

ՇԱՀԵԼԻ ԳՈՒՆԴԱՆԵՐ

[illegible]

13 ամս. 1908 323 3—3

[illegible]

14 ամս. 1908 324 3—3

[illegible]

15 ամս. 1908 314 3—1

ԻՒՆԻՈՆ

ՀԱՍՏԱՏԵԱԼ		ԿԵԴՐՈՆԱՏԵՂԻ
Ի ՓԱՐԻԶ		ՓԱՐԻԶ
1828—1829	1828 L'UNION DE PARIS	9, ԲԼԱՍՎԱՆՏՈՄ. 9

ԱՊԱՀՈՎԱԳՐԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ

ԵՐԱՇԽԱՒՈՐՈՒԹԻՒՆՔ

ՀՐԴԵՀԻ ՃԻՒՂ

Ապահովագրեալ դրամագլուխ	25 միլիառ Ֆրանք		
1907ին գանձուած ապահովագին	28 միլիոն	»	
Մինչև 1907ի վերջը հատուցուած վնաս	350	»	»
Դրամագլուխ և պահեստ	184	»	»

ԿԵՆԱՑ ՃԻՒՂ

Ընթացիկ ապահովագրութիւնք	338½	»	»
1907ին գանձուած ապահովագին	12½	»	»
Մինչև 1907ի վերջը հատուցուած վնաս	231	»	»
Դրամագլուխ և պահեստ	189	»	»

Ինչպէս այս թուանշաններէն կ՚երևի Ընկերութեան կրկին հուժկու դրամագլուխն ու պահեստը խոշոր գումար մը կը կազմեն ու եակալ երաշխաւորութիւն մը կ՚ընծայէ ԻՒՆԻՕՆի ապահովագրելոց։

Արևելքի համար մասնաւոր ցեղքեալ սակացոյց. Նպաստաւոր պայմաններ ամեն համեմատ կերպով աւելի ԳԵՐԱԶԱՆՑ քան ուրիշ ո՛ և է Ընկերութեան պայմանները։ Ապահովագրութեան ամէն ձևերն ամէնէն աժան գիներով, օրինակի համար՝ ԱՊԱՀՈՎԱԴՐՈՒԹԻՒՆ Ի ԴԷՊՍ ՄԱՀՈՒ, ԽԱՌՆ, ԴՐԱՄՕԺԻՏԻ ԵՒԼՆ։

Ընկերութեան գանձատունն է ՕՍՄԱՆԵԱՆ ԿԱՅՍԵՐԱԿԱՆ ԲԱՆՔԱՆ։

Թուրքիոյ և Արևելքի Ընդհ. Տնօրէնութիւն

Ընդհ. Տնօրէն	ՍԻՄՈՆ ՔԱՅՍԷՐԼԵԱՆ
Կեն կենաց ճիւղին	ՄԻՀՐԱՆ ՏԷՐ-ՆԵՐՍԷՍԵԱՆ

Սթամպուլ, Սուլթան-Համամ Թաշճըլար Օղլու բաստ։
Գործակալութիւնք Թուրքիոյ գլխաւոր քաղաքաց մէջ։

KAMER

ԼՈՒՍԻՆ

ԿԱՀԿԱՐԱՍԵԱՑ ՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆ

Ա. ԿԻՒԼՄԷՋԵԱՆ

Ղալաթիա, Վոյվոտա փողոց թիւ 4, Լօրանտօ խանի վրան։

Վերջ նշանակուած հաստատում վաճառատանս մէջ կը գտնուին իրենց ձևաւորութեամբ, տոկունութեամբ անբաղդատելի կարասիներ անօրինակ եւ անմրցելի գիներով։ Պարզ այցելութիւն մը կը բաւէ համոզելու համար ամենէն դժուարահաճ քնորդն անգամ։

ՀԱՐՍԱՆԵԿԱՆ ՎԱՅԵԼՈՒՉ ՄՈՄԵՐՈՒ

ԾԱՂԿԵՓՈՒՆՋԵՐՈՒ

ԵՒ

ՄԱՆԿԱՆՑ ՄԿՐՏՈՒԹԵԱՆ ՀԱՆԴԵՐՁԵՂԷՆՆԵՐՈՒ

ՄԱՍՆԱԳԷՏ-ՀԱՅԹԱՅԹԻՉ

ԱՐՄԵՆԱԿ ՅՈՎՀԱՆՆԷՍԵԱՆ

որ երկար ժամանակ նախկին Մկրտիչ էֆ. Հիւսէյինեանի և վերջին տարիներս ալ Ջամիչեան էֆ.ի վաճառատան մէջ նորանոր մոմեր կը հայթայթէր, այս անգամ վերջնականապէս հաստատուած է Պոլիս, Մահմուտ փաշա, Հաւուզլը խանի տակ թիւ 45 վաճառատունը, ուր կը վաճառուին նաև ընտանեաց ու նորաձևութեան վերաբերեալ ալ և ալ բազմաթիւ վաճառք, գլխարկի ծաղիկներ, փետուր, ձեռնոց, ասմթելա, գսաւելա, ֆէսթօն, փիչու, եւն. եւն.։

Ամէն մարդ կը փափաքի դրամ չանել և յաճախորդներս դուն չեն գիտեր որ անոր դուրս նէլը յաճախորդները դահ ընելով անոնց սիրտը շահելուն մէջ կը կայանայ։

Քամաճրօ խանի դիմաց, Հաւուզլը խանի տակ, թիւ 45

ԱՏԱՄՆԱԲՈՅԺ

ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ ՄԻՆԱՍԵԱՆ

Յովհաննէս էֆ. Մինասեան, որ ատամնաբուժական հանգուցեալ Տօքթ. Տօբինիի օգնականներէն եղած է և զանազան այլևայլ կողմերը իր արուեստը գործադրելէ ետքը՝ տարի մը ի վեր Պոլիս վերադարձած է արդէն, և նորոյ դարմանատուն հաստատած է Պոլիս, Զիթ-Բազար, 18 թիւ տարածանին մէջ։ Իր փորձ և ձեռնհաս ատամնաբոյժ, ատամը ցաւ կը քաշէ փտած ակռաները։ Նոր և կատարելագործեալ դրութեան համաձայն ակռաներ կը լեցնէ ոսկիով, եւայլն։ Անկարելի է որ դիմող ընողը գոհ չմնայ։ Սրբագործեալ օրերը ձրի պիտի դարմանէ աղքատները։

ՁՐԻ ԵՒ ՁԵՐԹՔ
ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ Ս. ԳԱՅՍԷՐԵԱՆ

ՄԵԾ ՀԱՆԴԵՐՁԱՎԱՃԱՌ

Տարիներէ ի վեր ծանօթ է Թօփալեան խանի

ԳՐԻԳՈՐ ԷՖ. ԷՐՄԷՆԵԱՆԻ

ՄԵԾ ՀԱՆԴԵՐՁԻ ՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆԸ

այս անգամ պատրաստած է ձմեռուան յատուկ կերպասներէն չիք և ազնիւ հագուստներ, ինչպէս նաև

ՊԱԼԹՕՆԵՐ,

ՄԵԾԻ ԵՒ ՏՂՈՒ ՔՕՍԹԻՒՄՆԵՐ
մանթօներ, պարդէսիւներ, եւն. եւն.
ԳԻՆԵՐԸ ԽԻՍՏ ԴԻՒՐԱՄԱՏՉԵԼԻ
ԳԻՆԸ ՈՐՈՇ Է ԹԻՒԸ 2 ՂՐՈՒՇ
Սուլթան Համամ, Թօփալեան խան թիւ 34

ՆԵՍԹԼԷ ԱՆՈՒՆԸ ԱՄԲՈՂՋ ԱՇԽԱՐՀԻ ՄԷՋ ԾԱՆՕԹ Է

ՆԷՍԹԼԷԻ ԿԱԹՈՎ ԱԼԻՒՐԸ

ԱՄԲՈՂՋ ՄԱՆԿԵՐՈՒՆ ՀԱՄԱՐ ԱՆՀՐԱԺԵՇՏ Է

ՆԷՍԹԼԷԻ ՀԱՄԲԱՒԸ

ՆԷՍԹԼԷԻ ՇՕՔՈԼԱՅՈՎ

ԱՆԳԱՄ ՄԸՆ ԱԼ ԱՐԴԱՐԱՑԱՒ ԹԷ ՃԱՇԱՐՀԻ ԱՄԷՆ ԿՈՂՄԸ ՀԱՐԱՒՈՒԱԾ Է ԵՒ ԱՄԷՆ ՅԵՂ ՄԵԾ ԸՆԴՈՒՆԵԼՈՒԹԻՒՆ ԳՏԱԾ Է

FARINE ET CHOCOLAT NESTLE

ՎԻՃԱԿԱՀԱՆՈՒԹԻՒՆ

ԵՐԿՐԱԳՈՐԾԱԿԱՆ ՊԱՆՔԱՅԻՆ

ՆՈՐ ՅԱՅՏԱԳԻՐ

Կայս. կառավարութեան բարձր հովանիին տակ ապառնեաց գոյութիւնները ... [illegible] Երկրագործական Պանքային կողմէ կազմակերպուած վիճակահանութիւնը [illegible] ... ամբողջ տարի մը պիտի կրնան մասնակցիլ վիճակահանութեան։ Ամբողջ տոմսակներու արժէքին հարիւրին ... [illegible] ... թիւը պիտի ըլլայ 250,000, և անոնցմէ 62,500 թիւ պարգև ու ամորթ պիտի շահին։ Մեծագոյն կ՚երևի տարեկ. հրատարակուած յայտագրէն, մեծ պարգևը 12,000 ոսկի է, և անկէ զատ՝ երկու, երեք, չորս, հինգ և վեց հազար ոսկիի նպաստաւոր պարգևներ ալ կան։ Տոմսակները գնելով տարբերութեան ամբողջ, կէս, մէկ քառորդ և մէկ ութերորդ։ Ամբողջ տոմսակին գինն է ամս. 2 ոսկի, կէսին՝ 1 ամս. ոսկի, [illegible] ... 10, և 10.001 ոսկիէ աւելի գնողներուն ⅓ին 12 ... Տոմսերուն թիւերը պիտի կատարուի 1908 դեկտեմբեր 1ին Հանրապետութեան ... [illegible] ... Ներկայացուցիչ [illegible]

1324 տարւոյ յատուկ Երկրագործական Պանքայի վիճակահանութեան յայտագիր

Ա. ՎԻՃԱԿ (Մարտի ամսոյ)			Բ. ՎԻՃԱԿ (Ապրիլի ամսոյ)			Գ. ՎԻՃԱԿ (Մայիսի ամսոյ)		
Հատ	Ոսկին 100ին	Համագումար	Հատ	Ոսկին 100ին	Համագումար	Հատ	Ոսկին 100ին	Համագումար
1	600000	600000	1	300000	300000	1	300000	300000
1	200000	200000	1	100000	100000	1	100000	100000
1	100000	100000	3	40000	120000	3	40000	120000
2	40000	80000	5	20000	100000	5	20000	100000
5	20000	100000	15	10000	150000	15	10000	150000
15	10000	150000	50	4000	200000	50	4000	200000
50	4000	200000	275	400	110000	275	400	110000
275	400	110000	3150	200	630000	3150	200	630000
3150	200	630000						
3500		2170000	3500		1710000	3500		1710000

Դ. ՎԻՃԱԿ (Յունիսի ամսոյ)			Ե. ՎԻՃԱԿ (Յուլիսի ամսոյ)			Զ. ՎԻՃԱԿ (Օգոստոսի ամսոյ)		
Հատ	Ոսկին 100ին	Համագ.	Հատ	Ոսկին 100ին	Համագ.	Հատ	Ոսկին 100ին	Համագ.
1	300000	300000	1	300000	300000	1	400000	400000
1	100000	100000	1	100000	100000	1	100000	100000
3	40000	120000	3	40000	120000	3	40000	120000
5	20000	100000	5	20000	100000	5	20000	100000
15	10000	150000	15	10000	150000	15	10000	150000
50	4000	200000	50	4000	200000	50	4000	200000
275	400	110000	275	400	110000	275	400	110000
3150	200	630000	3150	200	630000	3150	200	630000
3500		1710000	3500		1710000	3500		1810000

Է. ՎԻՃԱԿ (Սեպտ. ամսոյ)			Ը. ՎԻՃԱԿ (Հոկտ. ամսոյ)			Թ. ՎԻՃԱԿ (Նոյեմբ. ամսոյ)		
Հատ	Ոսկին 100ին	Համագ.	Հատ	Ոսկին 100ին	Համագ.	Հատ	Ոսկին 100ին	Համագ.
1	400000	400000	1	400000	400000	1	400000	400000
1	100000	100000	1	100000	100000	1	100000	100000
3	40000	120000	3	40000	120000	3	40000	120000
5	20000	100000	5	20000	100000	5	20000	100000
15	10000	150000	15	10000	150000	15	10000	150000
50	4000	200000	50	4000	200000	50	4000	200000
275	400	110000	275	400	110000	275	400	110000
3150	200	630000	3150	200	630000	3150	200	630000
3500		1810000	3500		1810000	3500		1810000

Ժ. ՎԻՃԱԿ (Դեկտ. ամսոյ)			ԺԱ. ՎԻՃԱԿ (Յունուարի ամսոյ)			ԺԲ. ՎԻՃԱԿ (Փետրուարի ամսոյ)		
Հատ	Ոսկին 100ին	Համագ.	Հատ	Ոսկին 100ին	Համագ.	Հատ	Ոսկին 100ին	Համագ.
1	100000	500000	1	600000	600000	1	1200000	1200000
1	200000	200000	1	200000	200000	1	500000	500000
1	100000	100000	1	100000	100000	1	400000	400000
2	40000	80000	2	40000	80000	1	300000	300000
5	20000	100000	5	20000	100000	1	200000	200000
15	10000	150000	15	10000	150000	10	100000	1000000
50	4000	200000	50	4000	200000	20	40000	800000
275	400	110000	275	400	110000	65	20000	1300000
3150	200	630000	3150	200	630000	300	10000	3000000
						750	4000	3000000
						1250	800	1000000
						21600	200	4320000
3500		2270000	3500		2170000	24000		17920000

ՀԱՇԻՒ

Ծախք	Ոսկին 100ին	Եկամուտ	Ոսկին 100ին
[illegible]		Տոմսերու [illegible]	67,510,000
[illegible]		[illegible] 17ը	2,500,000
Ծախք	50,000.00	[illegible] 8ը	3,920,000
	44,910,000		73,930,000